

bioveem

nieuwsbrief

in dit nummer

- Samen de uitdaging oppakken....
- Verdieping; een voorbeeld
- Nieuw Bioveem: meer verdieping, meer innovatie
- Deelnemers project Bioveem
- Participatief actie-onderzoek

Samen de uitdaging oppakken....

17 biologische melkveehouders staan de komende 5 jaar centraal in het project Bioveem. Samen met deze melkveehouders zoeken we naar nieuwe mogelijkheden en oplossingen binnen de biologische melkveehouderij. Dit is van groot belang voor biologische collega's maar zeker de moeite waard voor niet-biologische veehouders. Bioveem gaat officieel van start. De voorbereidingsfase is achter de rug, de melkveehouders zijn volop aan het werk, de eerste onderzoeken zijn gestart en de eerste resultaten zullen spoedig komen. Daarom ontvangt u hierbij de eerste nieuwsbrief van Bioveem.

Toekomst voor de biologische melkveehouderij

De biologische melkveehouderij staat voor een grote uitdaging. Jarenlang vervulde de biologische sector met een productievolume van ca. 1% een bescheiden rol. Zowel de markt als de

politiek geven nu echter aan dat de tijd rijp is voor een meer prominente positie.

Een volwassen productie kolom met een eerlijke prijsstelling is het doel. Waarbij de steeds hogere eisen van consumenten voor kwaliteit en voedselveiligheid centraal staan.

Daarbij is ook de wijze van melkvee houden voor de individuele melkveehouders van groot belang. Bioveem wil hieraan een belangrijke bijdrage leveren.

Onderscheidend

De geschiedenis leert dat nieuwe ontwikkelingen vaak snel worden overgenomen (in afgezwakte vorm) door de grote massa. Om perspectief te houden op een apart marktsegment met extra toegevoegde waarden zal er ook in de toekomst voldoende verschil met niet-biologisch moeten blijven. Er ligt dus altijd de uitdaging om een stapje verder te zijn in de biologische melkvee-

houderij. Waar nu het produceren zonder bestrijdingsmiddelen en kunstmest centraal staat, zal het accent steeds meer verschuiven richting verbetering van het dierwelzijn, vermijden van antibioticagebruik, verbetering bodemvruchtbaarheid, veevoeding en een goed bedrijfseconomisch perspectief!

Gids voor iedereen

Naast het oplossen van knelpunten voor de biologische melkveehouderij staat kennisoverdracht centraal. Nieuwe kennis en ervaringen voor biologische melkveehouders, omschakelende veehouders, maar ook gangbare veehouders, adviseurs, beleidsmakers en industrie. Veel nieuwe ervaringen zullen immers ook voor de niet-biologische melkveehouderij toepasbaar zijn. Denk aan het gebruik van alternatieve voedergewassen, de zorg voor een vruchtbare bodem en het beperken van

gewasbeschermingsmiddelen. Gezamenlijk pakken we de uitdaging op om de komende jaren een bijdrage te leveren aan de ontwikkeling van de biologische melkveehouderij. Wij vragen u: een positief kritische houding, een inhoudelijke bijdrage waar mogelijk en de ervaringen over te dragen. Wij bieden u; kennis, enthousiasme, vernieuwing en een andere kijk op landbouw.

Op 5 juni is de officiële opening van het Bioveem project op het bedrijf van Jos Elderink in de Lutte (Overijssel).

Op donderdag 6 juni organiseert Bioveem samen met Stichting Stimuland een open dag voor alle belangstellenden over dit project en de biologische melkveehouderij.

U bent van harte welkom!

Bert Philipsen, projectleider

Nieuw Bioveem: meer verdieping, meer innovatie

Aan het nieuwe Bioveem dat 5 juni officieel van start gaat, ging een project onder dezelfde naam vooraf. De onderzoekers die actief waren in deze eerste versie van Bioveem (1996-2000) hebben het project geëvalueerd. Het doel daarvan was om sterke en zwakke punten op tafel te krijgen. Getracht is deze te verwerken in de nieuwe opzet van Bioveem (2001-2006).

Meer innovatie, minder monitoring

Bioveem 1996-2000 was vooral gericht op het verzamelen van bruikbare kengetallen en signaleren van knelpunten. Dat is gelukt. In de evaluatie is duidelijk geworden dat monitoring noodzakelijk is om inzicht te verkrijgen in de

Homeopathie is een van de subthema's van diergezondheid

diverse bedrijfsonderdelen. Om de cijfers goed te kunnen interpreteren is analyse nodig en daarvoor waren de mogelijkheden in het eerste Bioveem beperkt. Mede om die reden is in het nieuwe Bioveem gekozen voor meer nadruk op innovatie. Het onderdeel van het bedrijf waarmee men innovatief aan de slag gaat verschilt per deelnemer. In onderstaande tabel is te zien in welke thema's de deelnemende bedrijven geïnteresseerd zijn.

Meer confrontatie met onderzoekers en collega's

Vergelijken van cijfers en praten met andere veehouders geeft de deelnemers inzicht in de sterke en zwakke punten van hun eigen bedrijf. Contacten met andere veehouders door studieclubs en discussiebijeenkomsten zijn items die hoge prioriteit gaan krijgen. In de evaluatie is naar voren gekomen dat een meer biologische benadering nodig is om de resultaten van onderzoek beter toepasbaar te maken. Elders in deze nieuwsbrief kunt u lezen welk type onderzoek in Bioveem toegepast wordt.

Carel de Vries

Bodem en bemesting is voor veel deelnemers een aandachtspunt

Thema	Bedrijf	Boons	Bor	Dorp	Drijfhout	Duyndam	Elderink	Frijns	Koekkoek	De Lange	Liere	Mulder	Oosterhof	Ormel	Schoenmaker	Tomassen	Vis	Wagenvoort
Diergezondheid		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Bodem en bemesting		✓		✓	✓		✓	✓	✓				✓	✓				
Grasland & voedergewassen		✓		(✓)	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
Management								✓	✓			✓		✓			✓	✓
Veevoeding		✓		✓		✓	✓	✓			✓		✓	✓				✓
Fokkerij			✓					✓							✓		✓	
Bedrijfsontwikkeling				✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	
Melk/productkwaliteit			✓										✓					

Verdieping; een voorbeeld

Het ontwikkelen van een bemestingsadvies voor gras/klaver is één van de doelen van Bioveem. Langjarig onderzoek door het Louis Bolk Instituut op Aver Heino heeft aangetoond dat bemesting van gras/klaver in feite een fosfaat en kali verhaal is.

Veel biologische melkveehouders vragen zich af hoeveel organische mest ze nu werkelijk kunnen afvoeren en hoe ze de organische mest die ze op eigen bedrijf gebruiken, optimaal kunnen inzetten. Dit vraagstuk is een belangrijk onderdeel van een toekomstig bemestingsadvies. Binnen het Thema Bodemvruchtbaarheid, Bemesting en Vruchtwisseling van Bioveem is dit door enkele veehouders benoemd als ontwikkelthema. Zo ook op het bedrijf van Durk Oosterhof in het Friese Drachten. Voor Durk is het een belangrijke vraag hoe hij zijn drijfmest optimaal kan inzetten voor de eerste snede zodat hij eventueel bespaarde drijfmest kan afvoeren naar een akkerbouwer.

Durk heeft de hypothese dat hij zijn mest beter kan benutten door bij de aanwending alleen licht materiaal te gebruiken waardoor hij zijn drijfmest

tijdig kan inzetten zonder berijdingsschade. Daarnaast is hij er van overtuigd dat bovengronds uitrijden minder schade doet aan de biologische bodemvruchtbaarheid waardoor uiteindelijk de mestbenutting beter is. Daar staat onmiskenbaar tegenover dat de kans op ammoniakverlies het kleinst is bij zodebemesten. Deze hypothesen van Durk hebben in samenspraak met onderzoekers van het PRI en Louis Bolk Instituut geleid tot de opzet van een éénvoudige proef waarin mestgift, tijdstip van bemesting en toedieningsapparatuur met elkaar worden vergeleken. Later dit jaar zullen wij uitgebreid op het verloop van deze proef terugkomen.

Nick van Eekeren

Proefveld op het bedrijf van Durk Oosterhof

Deelnemers project Bioveem

16
 Fam. Vis zavel
 Sijbekarspel 45 melkkoeien

15
 De Dijckhof B.V. zand en klei
 Driebergen 46 melkkoeien

14
 Fam. van Dorp klei op veen
 Alphen a/d Rijn 82 melkkoeien

13
 Fam. Duyndam zavel
 Delfgauw 124 melkkoeien

12
 Ter Linde CV zavel
 Oostkapelle 66 melkkoeien

17
 Fam. Koekkoek klei
 Harlingen 57 melkkoeien

11
 Fam. Boons klei op veen
 Raamsdonk 76 melkkoeien

1
 Fam. Oosterhof lemig zand
 Drachten 39 melkkoeien

10
 Mts. Bor-van Gils klei op veen
 Noordeloos 49 melkkoeien

9
 Mts. van Liere zand
 Esbeek 65 melkkoeien

2
 Mts. de Lange veen
 Nederland 260 melkkoeien

8
 Fam. Frijns löss
 Reijmerstok 64 melkkoeien

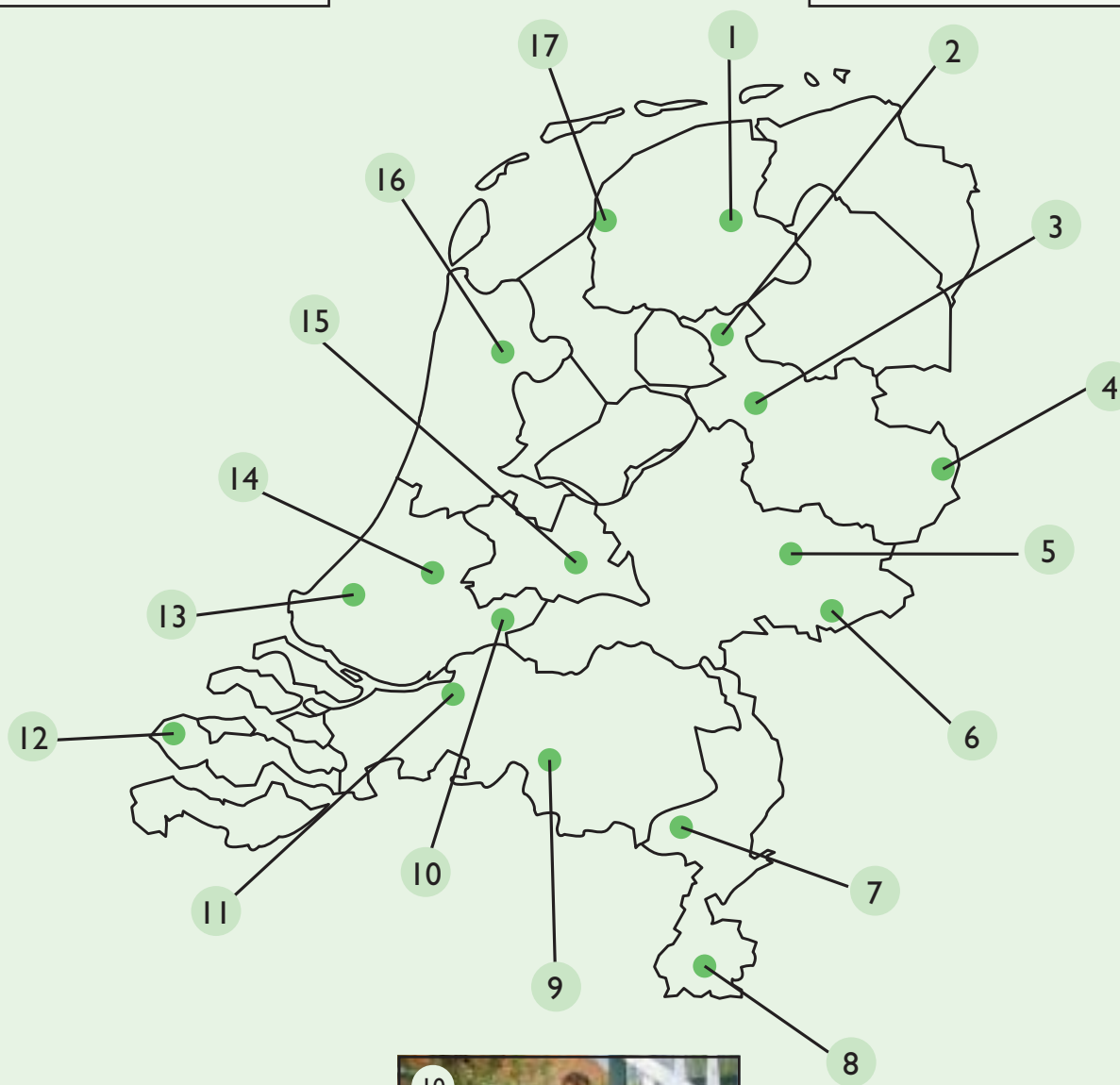
3
 Fam. Mulder lemig zand
 Wijthmen 40 melkkoeien

4
 Fam. Elderink zand en klei
 De Lutte 108 melkkoeien

5
 Fam. Wagenvoort zand
 Vorden 58 melkkoeien

6
 Fam. Ormel leemhoudend zand
 De Heurne 66 melkkoeien

7
 Fam. Tomassen zand
 Nederweert 84 melkkoeien

Participatief actie-onderzoek

Door in het nieuwe Bioveem te kiezen voor zeer diverse bedrijven hebben wij onszelf als onderzoekers een andere onderzoeksstrategie opgelegd. Participatief actie-onderzoek (PAR) staat centraal in de onderzoekwijze van Bioveem.

Management-landbouw

Het berekenen van 'een gemiddeld biologische bedrijf' en vergelijkingen trekken tussen deelnemende bedrijven is niet meer zinvol bij zeer uiteenlopende bedrijfsvoeringen. Elk bedrijf is min of meer zijn zelf gekozen prototype. De biologische landbouw brengt nog een nieuw element met zich mee. Boeren willen en kunnen niet teruggrijpen op technologische en symptomatische correcties van problemen achteraf (geen correcties met snelwerkende mest, geen antibiotica bijv.). Biologische landbouw is daarom een management-landbouw bij uitstek, vooral gebaseerd op preventief management. Biologische boeren moeten de problemen 'voorzien' en voorkomen door een samenhangende set van maatregelen. Maatregelen die ten dele bedrijf-, regio- en boerspecifiek zijn en die altijd een compromis-karakter hebben omdat er meerdere deelvragen moeten worden geoptimaliseerd.

Ervaringen uit de praktijk

De naam zegt het al: Participatief betekent 'met de boer', 'boer-gestuurd' en 'bottom-up'. Het is veel meer dan alleen 'een proefveldje hebben liggen bij een boer' of 'boeren consulteren over hun problemen en vragen'. PAR bouwt voort op ervaringskennis uit de praktijk.

De boer als ervaringsdeskundige

Praktijkervaring ligt op straat en het is de kunst om het zoek- en leerproces van de verschillende ondernemers met onderzoek in kaart te brengen. Zo wordt de communicatie naar anderen gemakkelijker.

Actie-onderzoek betekent dat er sprake is van korte lijnen tussen boer en onderzoeker, waarbij ruimte is voor invallen, goede ideeën en een flexibele onderzoeksopzet.

PAR heeft verschillende voordelen:

- Er is een grote betrokkenheid vanuit de sector (de boer is probleemeigenaar die kansen ziet)
- De context van een specifiek bedrijfssysteem is aanwezig (het systeem als geheel beperkt je oplossingen)
- Normen en waarden zijn geïntegreerd (boer-gebonden waarden bepalen mede de uitkomst)
- Er is sprake van 'boer tot boer' leren, wat een sterk element is in de kennisoverdracht (er is sprake van een reële bedrijfssituatie)
- De ervaring van een groot aantal boeren wordt geïntegreerd in de formele kennis van onderzoekers (de kennis- en ervaringspool is aanzienlijk vergroot)

In PAR is sprake van casuïstiek, gebaseerd op gecontroleerde verkenningen en intuïtieve ontdekkingen. Wetenschappelijk gezien heeft de werkwijze een aantal nieuwe uitdagingen, zoals het formaliseren van ervaringskennis en de discussie rondom (inter)subjectiviteit van boerenervaring. Een belangrijk onderdeel is de integratie van een kennisweg (onderzoek) en een keuzeweg (praktijk).

Koudwatervrees

De grote huiver bij onderzoekers met PAR is de controleerbaarheid van hun proef, de publiceerbaarheid van hun onderzoeksresultaten en de objectiviteit van gevonden uitkomsten. Een deel van deze huiver is echter koudwatervrees. Vanuit de jarenlange ervaring op het Louis Bolk Instituut om met voorloperbedrijven samen onderzoek te doen, weten wij dat PAR enthousiasmerend is. PAR verkleint de brug tussen kennis en praktijk, en leidt uiteindelijk tot een enorm onderzoekspotentieel. Het zijn vooral deze zaken die de biologische landbouw op dit moment verder zal ondersteunen in haar ontwikkeling.

Ton Baars

colofon

In Bioveem bundelen veehouders, onderzoekers en adviseurs de komende jaren hun specifieke kennis, visies en vaardigheden.

Missie:

Gezamenlijk een unieke bijdrage leveren aan de versterking, ontwikkeling en uitbreiding van de biologische melkveehouderij in Nederland.

Bioveem is een initiatief van;

Praktijkonderzoek Veehouderij
De organisatie voor onderzoek en kennisoverdracht in de dagelijkse praktijk van de Nederlandse veehouderij. Onafhankelijk, Objectief en Open.

Louis Bolk Instituut
Pionier in wetenschappelijk onderzoek en vernieuwing van de biologische landbouw, voeding en geneeskunde. Verbindt Wetenschap met Ecologie, Ethiek en Landbouwpraktijk.

DLV-adviesgroep n.v.
Grensverleggende advisering door continue vernieuwing in ondernemerschap Direct en flexibel inspelen op veranderende markten en tegemoet te komen aan specifieke wensen van opdrachtgevers

In samenwerking met: GD, PRI, LEI en ID.

Bioveem Secretariaat
Postbus 2176
8203 AD Lelystad
Telefoon 0320-293211
Fax 0320-241584
Bioveem@pv.agro.nl

Redactie
C. Staal PV, Lelystad

Ontwerp en vormgeving
het Effect communicatiebureau

Druk
Dukkerij Cabri B.V. Lelystad

Gratis exemplaren van de nieuwsbrief zijn aan te vragen bij het secretariaat. Overname van artikelen is toegestaan mits voorzien van duidelijke bronvermelding.